

Катерина Костянтинівна ОВОД,

здобувач Харківського національного університету внутрішніх справ, Харків, Україна

Науковий керівник: Литвинов Олексій Миколайович,

доктор юридичних наук, професор, заслужений працівник освіти України,

завідувач кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ, Харків, Україна

ПРОПОЗИЦІЯ ТА ОБІЦЯНКА НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ ЯК СПОСОБИ ВЧИНЕННЯ ПІДКУПУ ВІДПОВІДНО ДО СТАТТІ 354 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Однією із форм об'єктивної сторони злочину, передбаченого ч. 1 ст. 354 КК України [1] є пропозиція чи обіцянка працівникові підприємства, установи чи організації, який не є службовою особою, або особі, яка працює на користь підприємства, установи чи організації, надати йому (їй) або третій особі неправомірну вигоду. Оскільки ці поняття з'явилися у вказаній нормі нещодавно, вони потребують наукового дослідження з метою правильного застосування цієї норми на практиці.

В тлумачному словнику під словом «обіцянка» мається на увазі добровільно дане зобов'язання зробити що-небудь, а «обіцяти» означає: 1) давати обіцянку кому-небудь; зобов'язуватися зробити щось, діяти певним чином; давати слово, обіцювати, зарікатися; 2) подавати надії на що-небудь [2, с. 396–397].

Згідно з п. 3 примітки до ст. 354 КК України під пропозицією слід розуміти висловлення працівнику підприємства, установи чи організації наміру про надання неправомірної вигоди, а під обіцянкою – висловлення такого наміру з повідомленням про час, місце, спосіб надання неправомірної вигоди.

З визначення пропозиції не зрозумілим є адресат надання неправомірної вигоди. З такого визначення можна зробити висновок, що кримінально-караним є висловлення працівнику підприємства, установи чи організації, особі, яка надає публічні послуги, або службовій особі наміру про надання неправомірної вигоди не тільки вказаним у законі особам, а й будь-яким іншим особам. Вважаємо, що у законі повинно бути підкреслено, кому саме особа бажає передати неправомірну вигоду.

Крім того, викликає заперечення суб'єктивний склад осіб, яким пропонують неправомірну вигоду. У ст. 354 КК України до таких осіб, окрім працівника підприємства, установи чи організації, який не є службовою особою, відноситься також особа, яка працює на користь підприємства, установи чи організації.

У зв'язку з вищевикладеним, пропонуємо частину п. 3 примітки до ст. 354 КК України, яка стосується пропозиції неправомірної вигоди, викласти у наступній редакції: «Під пропозицією у статтях 354, 368, 368–3–370 цього Кодексу слід розуміти висловлення працівнику підприємства, установи чи організації, який не є службовою особою, або особі, яка працює на користь підприємства, установи чи

організації, службовій особі або особі, яка надає публічні послуги, наміру про надання неправомірної вигоди».

Взагалі, криміналізація пропозиції неправомірної вигоди є однією з найбільш дискусійних новел сучасного антикорупційного законодавства [3, с. 87], що пов'язане із практичною неможливістю доведення цього факту так же, як і у випадку із прийняттям пропозиції неправомірної вигоди [4]. Такі ж висновки можна зробити і щодо інших форм підкупу, які відрізняються від надання – одержання неправомірної вигоди. Автору, наприклад, не вдалося знайти ні одного випадку притягнення особи до кримінальної відповідальності за вчинення підкупу в одній із таких форм. Проте, на наш погляд, криміналізація окремих, найбільш розповсюджених не доведених до кінця форм підкупу, які раніше розглядалися як незакінчені злочини, є необхідною не тільки з огляду на приведення вітчизняного законодавства до світових стандартів у протидії корупції, але й з метою обмеження власного розсуду судді при прийнятті рішення про призначення покарання.

Переходячи до розгляду наступної форми діяння – обіцянки неправомірної вигоди, під якою, як вже було зазначено, слід розуміти висловлення наміру про надання неправомірної вигоди з повідомленням про час, місце, спосіб надання неправомірної вигоди, пропонуємо виокремити її ознаки як суспільно небезпечного діяння:

1) Обіцянка має бути доведена до працівника підприємства, установи чи організації, який не є службовою особою або до особи, яка працює на користь підприємства, установи чи організації. Вважаємо, що самого факту висловлення такої обіцянки не достатньо для закінченого складу злочину, обов'язковим є сприйняття обіцянки особою, якій вона адресується. Якщо ж, наприклад, працівник підприємства, установи чи організації, який не є службовою особою або особа, яка працює на користь підприємства, установи чи організації, не почула обіцянку, не прочитала листа, в якому вона висловлювалась тощо, злочин не можна вважати закінченим. В цьому випадку слід кваліфікувати діяння як готування або замах на злочин, передбачений ч. 1 ст. 354 КК України.

2) В обіцянці повинно бути зазначене завдання, яке повинен виконати працівник підприємства,

установи чи організації, який не є службовою особою або особа, яка працює на користь підприємства, установи чи організації, на користь особи, яка висловлює обіцянку надання неправомірної вигоди. Працівник підприємства, установи чи організації, який не є службовою особою або особа, яка працює на користь підприємства, установи чи організації, може погодитись виконати це завдання чи ні. Цей факт на кваліфікацію злочину не впливає. Завдання, висловлене працівнику підприємства, установи чи організації, який не є службовою особою або особі, яка працює на користь підприємства, установи чи організації повинне містити вказівки на те, що саме вказані особи повинні вчинити або не вчинити в інтересах того, хто обіцяє незаконну вигоду або в інтересах третьої особи.

3) В обіцянці повинне бути зазначене час, місце, строк, спосіб надання неправомірної вигоди.

4) В обіцянці може бути зазначене розмір або вид неправомірної вигоди. Але вважаємо достатнім висловлення обіцянки про гарантування надання такої неправомірної вигоди, навіть якщо конкретний її розмір або вид не встановлюється.

5) Обіцянка може бути зроблена у будь-якій формі (усно, письмово тощо).

6) Обіцяти неправомірну вигоду можна як за правомірні, так й за незаконні дії в інтересах того, хто обіцяє незаконну вигоду або в інтересах третьої особи. Але обов'язковим є те, що відповідні дії або бездіяльність, за які надається незаконна вигода, можуть бути вчинені з використанням становища,

яке особа, до якої висловлюється обіцянка, займає на підприємстві, в установі чи організації або у зв'язку з діяльністю на користь підприємства, установи чи організації (що характеризує таку ознаку складу злочину, як суб'єкт злочину).

7) Обіцянка незаконної вигоди може носити як майновий, так й немайновий характер.

Крім того, слід звернути увагу на висновок, отриманий в ході дисертаційного дослідження Д. А. Третяковим: «поняттям обіцянки неправомірної вигоди, яке надане у ст. 354 КК України, не охоплюється погодження особи надати неправомірну вигоду у відповідь на її вимагання або прохання з боку службової особи, особи, яка надає публічні послуги або працівника підприємства ... Обіцянка неправомірної вигоди повинна здійснюватись добровільно» [3, с. 87].

Злочин, передбачений ч. 1 ст. 354 КК України у формі пропозиції чи обіцянки надати неправомірну вигоду, вважається закінченим з моменту сприйняття особою – адресатом пропозиції чи обіцянки наміру винного надати їй неправомірну вигоду за вчинення або не вчинення ним в інтересах того, хто обіцяє чи пропонує незаконну вигоду або в інтересах третьої особи дій з використанням його становища.

З наведеного вище випливає, що терміни «обіцянка» та «пропозиція» для національного законодавства України не є синонімами, тобто не означають одну й ту саме дію. Пропозицію можна вважати готуванням до обіцянки.

Список бібліографічних посилань

1. Кримінальний кодекс України: закон України від 05.04.2001 № 2341-III // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 31.01.2017).
2. Яременко В. В., Сліпущко О. М. Новий тлумачний словник української мови: в 3 т. Т. 2. Київ: Аконт, 2006. 927 с.
3. Третяков Д. А. Кримінальна відповідальність за пропозицію, обіцянку або надання неправомірної вигоди службовій особі (ст. 369 КК України): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2016. 261 с.
4. Шумейко Д. О. Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою: проблеми правової кваліфікації. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2015. № 1. С. 39–51.

Одержано 01.02.2017